

dr hab. Włodzimierz Spodymek

Bydgoszcz, 15 lipca 2024 r.

Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

ul. Słowackiego 7, 85-008 Bydgoszcz

Dziedzina sztuki

Dyscyplina artystyczna – sztuki muzyczne

ZLECENIODAWCA OPINII

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie; Rada Dyscypliny Artystycznej; pismo z dnia 2 kwietnia 2024 roku; zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) w zw. z art. 187 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Do pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej – prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego, informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora Panu mgr. Michałowi Gasztychowi została dołączona stosowna dokumentacja.

PRZEDMIOT RECENZJI

Rozprawa doktorska mgra Michała Gasztycha „Alternatywne kierunki rozwoju współczesnego saksofonu – EWI i Harmonizator Kontrolowany” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD (wersja dźwiękowa) i trzech płytach DVD (wersja wideodźwiękowa) oraz jego opisu w języku polskim. Promotorem pracy doktorskiej jest prof. dr hab. Paweł Gusnar.

W skład dzieła artystycznego wchodzi nagrania następujących utworów:

Alicja Gronau-Osińska – „Non Artifical Piece” na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym;

Dariusz Przybylski – „Oh yeah!” na EWI solo;

Dominik Lasota – „Illusions” na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym i fortepian;

Matteo Nicolin – „Il presagio degli alberi” na EWI solo;

Wojciech Błazejczyk – „Drunk Hornets” na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym.

Nagranie dzieła artystycznego zostało zrealizowane 12 i 13 sierpnia 2021 roku w Sali Koncertowej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Wykonawcy: Michał Gasztych – saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym, EWI;
Cyprian Sekrecki – fortepian;

Realizacja nagrania: Mikołaj Grzebieniowski.

OGÓLNE DANE O KANDYDACIE

Michał Gasztych jest absolwentem Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Szczecinku. Ukończył studia w Conservatorium van Amsterdam, gdzie doskonalił swe umiejętności pod kierunkiem światowej sławy saksofonisty – Arno Bornkampa. Jego praca magisterska nosiła tytuł „Saxophone improvements. Influence on soundquality” (tłum. „Usprawnienia saksofonu. Wpływ na jakość dźwięku”) i dotyczyła dostępnych usprawnień dla saksofonu.

W latach 2018-2024 był doktorantem Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, ucząc się pod kierunkiem prof. dra hab. Pawła Gusnara.

W swoim dorobku artystycznym posiada zarówno występy solowe, jak i zespołowe. Koncertował z wybitnymi zespołami jak: Aurelia Saxophone Quartet (Amsterdam) czy Cartoon Saxophone Quartet (Amsterdam). Współpracował również m.in. z orkiestrą saksofonową Conservatorium van Amsterdam, orkiestrą kameralną Szczecineckiej Małej Filharmonii, Big Bandem Szczecineckiego Towarzystwa Muzycznego oraz orkiestrą szczecineckiej szkoły muzycznej. Doktorant jest laureatem wielu krajowych i międzynarodowych konkursów, m. in.: I miejsca na XXIV Międzynarodowym Konkursie dla Młodych Solistów w Luksemburgu; I miejsca na V Międzynarodowym Konkursie Saksofonowym w Novej Goricy w Słowenii; I miejsca na XXXIV Konkursie Młodego Muzyka w Szczecinku; I miejsca na Ogólnopolskim Konkursie Instrumenty Dęte „Miniatura 2011” w Bydgoszczy i wielu innych, na których zdobywał czołowe lokaty.

Pan Michał Gasztych nieustannie pogłębia swoją wiedzę i doskonali swe umiejętności poprzez udział w licznych warsztatach muzycznych i lekcjach mistrzowskich prowadzonych przez cenionych pedagogów saksofonu z Argentyny, Belgii, Francji, Hiszpanii, Japonii, Kanady, Niemiec, Polski, Słowenii, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Włoch.

Za osiągnięcia artystyczne otrzymał w roku 2008 stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Następnie został stypendystą programu ministerialnego „Młoda Polska”. Jest również dwukrotnym stypendystą Dyrektora Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie. Był także wykładowcą Międzynarodowych Warsztatów Saksofonowych w Szczecinku, gdzie podczas XVIII edycji wydarzenia zaprezentował wykład opisujący Elektroniczny Instrument Dęty – EWI 4000s i Harmonizator Kontrolowany.

Od roku 2019 prowadzi klasę saksofonu w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. Oskara Kolberga w Szczecinku.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Utwory składające się na dzieło artystyczne to kompozycje nowe, napisane przez kompozytorów z Polski oraz zagranicy. Dzieła te są zarówno przedmiotem badań naukowo-artystycznych kandydata, jak i podstawą do zaprezentowania autorskiego urządzenia (Harmonizatora Kontrolowanego) doktoranta, wyraźnie zafascynowanego alternatywnymi kierunkami rozwoju współczesnego saksofonu. Dobór kompozycji i ich wykonanie ściśle koresponduje z tematem pracy. Przedstawione dzieło świadczy o wysokim poziomie artystycznym kandydata. Interpretacja każdej kompozycji została dokładnie przemyślana co zostało uwidocznione w opisie pracy doktorskiej, a realizacja poszczególnych części dzieła artystycznego świadczy o dojrzałości muzycznej kandydata. Wykonaniem pięciu zróżnicowanych kompozycji Pan Michał Gasztych udowodnił, że jest dojrzałym artystą dysponującym dobrym warsztatem gry na saksofonie, ale również pokazał się od strony twórcy - wizjonera. Zaprezentowanie kompozycji zróżnicowanych pod względem kolorystycznym, dynamicznym i artykulacyjnym zarówno na EWI jak i saksofonie altowym z Harmonizatorem Kontrolowanym zasługują na wysoką ocenę. Należy docenić tu przede wszystkim ogrom pracy włożony w kodowanie poszczególnych elementów elektroniki, programowanie komputerowe, harmonizację oraz pomysłowość zastosowania nowatorskich rozwiązań brzmieniowych w prezentowanych dziełach.

1. Alicja Gronau-Osińska – „Non Artiffical Piece” na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym

Kompozycja napisana została w 2020 roku na saksofon altowy i Harmonizator Kontrolowany. Utwór oparty został na koncepcji „muzycznej kryptografii”, gdzie główny melodyczny trzon utworu bazuje na dźwiękach zaczerpniętych z liter imienia i nazwiska doktoranta. Niniejszy melodyczny materiał na przestrzeni całej kompozycji ulega licznym

przekształceniom, a dodatkowo dzięki zastosowaniu Harmonizatora występuje zarówno bez jak i z harmonizacją. Dzieło to ze względu na częstotliwość korzystania z Harmonizatora Kontrolowanego jest niezwykle wymagające w kontekście wykonawczym. W tym przypadku „aplikatura saksofonu” została powiększona o trzy dodatkowe przyciski umieszczone na pilocie urządzenia, którego obsługa bez wcześniejszego – rzetelnego przygotowania jest praktycznie niemożliwa. Kompozycja jest absolutnie nowatorska – nasycona wieloma efektami brzmieniowymi jak m. in.: licznie wstępujące arpeggia, tremola grane na kilku dźwiękach jednocześnie czy rozległe struktury akordowe. Wykonawca w pełni oddaje tu możliwości brzmieniowe instrumentu, dodatkowo, dzięki swojemu wynalazkowi wzbogacając harmonię kompozycji. Chociaż w moim odczuciu delikatny niedosyt pozostawia mały ambitus dynamiczny oraz delikatnie zatarty rytm oraz puls w częściach *Rigore* to zarówno przemyślana jak i stylowa interpretacja utworu, a także realizacja współczesnych technik wykonawczych, świadczy o dużych umiejętnościach wykonawczych Doktoranta.

2. Dariusz Przybylski – „Oh yeah!” na EWI solo

Kompozycja bez wątplenia wzbogacająca dość skromny jeszcze repertuar EWI. Niniejszy utwór napisany został w lekkim, wręcz żartobliwym charakterze, nawiązując w wielu fragmentach do muzyki rozrywkowej, funku czy free jazzu. Ze względu na duże możliwości jakie daje EWI w kontekście manipulacji barwą wykonawca w niniejszym utworze wykazać się musiał odpowiednią wyobraźnią brzmieniową a także przemyślaną interpretacją dzieła - zgodną z intencją kompozytorską twórcy. Warto tu zwrócić uwagę na fakt, iż wszystkie efekty brzmieniowe przed wykonaniem kompozycji muszą zostać ustawione „komputerowo”. Czułość efektu vibrato, przejrzystość artykulacyjna, wrażliwość klap na dotyk czy regulacja sensora glissando to elementy, wpływające na nadanie ostatecznego kształtu kompozycji, której interpretacja musi zostać wcześniej rzetelnie przemyślana. Doktorant w swej interpretacji właściwie oddaje charakter miniatury, dobrze prowadzi poszczególne plany brzmieniowe, co jak sam zauważa jest niezwykle istotne.

3. Dominik Lasota – „Illusions” na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym i fortepian

Illusions jest kolejną kompozycją dzieła artystycznego napisaną na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym i fortepian. Utwór jest zupełnie inny od wcześniej zaprezentowanych dzieł. Już od samego początku wykonawcy wprowadzają słuchacza w stan odprężenia oraz tajemniczości. Liczne, przenikające się motywy saksofonu z partią fortepianu

momentami wręcz hipnotyzują. Dzięki zastosowaniu autorskiego urządzenia doktoranta dzieło nabrało nowego wymiaru, w którym zatarta zostaje korelacja duetu saksofon – fortepian na rzecz „większej liczby instrumentów”, znacznie wzbogacających sonorystyczną część kompozycji. W utworze tym wykonawca ma możliwość wykazania się improwizacją, którą kompozytor dość często oznacza na przestrzeni całości dzieła. Doktorant w niniejszej kompozycji wykazał się nie tylko pomysłowością w związku ze stylowym wykonaniem fragmentów improwizowanych, ale przede wszystkim znakomitą współpracą z pianistą, dla którego w wielu momentach pełnił funkcję „dyrygenta”. Koncepcja wykonania, stylowa improwizacja jak i komunikacja z pianistą w pełni oddają tu założenia i intencje kompozytora.

4. Matteo Nicolini – „Il presagio degli alberi” na EWI solo

Kompozycja utrzymana jest w mrocznym charakterze z dozą tajemniczości, nawiązującą do istnienia i korelacji człowieka z roślinnością. Od strony wykonawczej dla Doktoranta największa trudność w realizacji kompozycji polegała na precyzyjnym opanowaniu poszczególnych fragmentów podczas prezentacji utworu w kontekście palcowania. Wrażliwość klap sonorystycznych EWI, wychwytyjących niemalże każde przesunięcie palca tego zadania z pewnością nie ułatwia. Uwagę należy również zwrócić na rytm, w którym kwintole poddawane są licznym zmianom. Skromne, często minimalistyczne środki kompozytorskie wymuszają tutaj bardzo precyzyjny dobór środków wykonawczych, z czego doktorant wywiązał się bardzo dobrze. Niemalże od początku stworzył interesującą scenografię adekwatną dla prezentacji treści ideowo-filozoficznych zawartych w tekście wiersza „Ecloga I” włoskiego poety Andrei Zanzottiego.

5. Wojciech Błażejczyk – „Drunk Hornets” na saksofon altowy z Harmonizatorem Kontrolowanym

Niniejsza kompozycja zamykająca dzieło artystyczne utrzymana jest w lekkim, wręcz żartobliwym charakterze. Utwór napisany został na saksofon altowy i Harmonizator Kontrolowany. Najważniejszym narzędziem pozwalającym wykonawcy na zrealizowanie intencji kompozytora odnośnie charakteru, wydaje się być uzyskanie maksymalnej lekkości i zwiewności artykulacyjnej w motywach szesnastkowych oraz nadanie narracji tanecznej kompozycji, w której słychać rytmy latynoamerykańskie. Główna trudność wykonawcza kompozycji polega tu na precyzyjnym wykonaniu przebiegów rytmicznych, mających olbrzymi wpływ na pracę Harmonizatora. Zbyt mała precyzja wykonania poszczególnych

fragmentów doprowadzić mogła do zatarcia się motywów poszczególnych odcinków, czego doktorantowi zdecydowanie udało się uniknąć. Całość kompozycji – niezwykle efektownej, dynamicznej, utrzymanej w lekkim charakterze, a wzbogaconej o zastosowanie dodatkowych środków kompozytorskich, poprzez zastosowanie Harmonizatora Kontrolowanego tworzy dzieło nowatorskie, otwierające przed instrumentalistami nowe kierunki rozwoju w grze na saksofonie.

Reasumując, dzieło artystyczne Doktoranta oceniam pozytywnie. Prawidłowa realizacja zarejestrowanych utworów bez wątplenia stanowić może wyzwanie dla każdego saksofonisty, bez względu na jego doświadczenie i predyspozycje instrumentalne. Zaprezentowane dzieła wymagają od wykonawcy nie tylko dużej swobody aparatuwej, lecz także olbrzymiej dojrzałości artystycznej. Dodatkowo zapoznanie się ze specyfiką gry na EWI oraz zrozumienie działania i obsługa urządzenia jakim jest Harmonizator Kontrolowany z całą pewnością wzbogacą wiedzę i otworzą nowe możliwości wykonawcze nie tylko każdego saksofonisty, ale również dla innych instrumentalistów, chcących urozmaicić swoje koncerty solowe. W interpretacji Doktoranta odnaleźć można cechy świadczące o dużej wrażliwości na kwestie brzmieniowe, kolorystyczne i ekspresyjne, elementy bez których trudno wyobrazić sobie prawidłową interpretację zarejestrowanych dzieł. Moje nieliczne uwagi dotyczące sposobu prowadzenia frazy, dążenia do operowania jak najszerszym spektrum dynamicznym czy zwrócenie większej uwagi na precyzyjną realizację rytmu nie mają służyć zaniżaniu wartości dzieła artystycznego Doktoranta, a jedynie wskazać pewne, istotne z mojego punktu widzenia elementy, które pozwoliłyby na jeszcze doskonalsze prezentacje tych dzieł w przyszłości. Należy docenić także wkład Doktoranta w powiększenie polskiego repertuaru saksofonowego, gdyż nowatorskie kompozycje nagrane na płycie powstały na zamówienie zainteresowanego.

Dopełnieniem dzieła artystycznego jest jego opis, stanowiący wyjaśnienie tematu dzieła, jego muzycznej interpretacji oraz dokładny opis Elektronicznego Instrumentu Dętego (EWI) i Harmonizatora Kontrolowanego wyjaśniający istotę ich działania. Opis składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia. Pracę uzupełnia bibliografia.

Bardzo interesującą częścią pracy, a właściwie jej uzupełnieniem, są aneksy zawierające partytury zarejestrowanych dzieł wraz z komentarzami autorów, informacje dodatkowe na temat programowania Harmonizatora Kontrolowanego oraz brzmień EWI, a także wykresy przeprowadzonych badań środowiska muzycznego, dotyczące opisywanych

urządzeń. Jest to niezwykle cenna część opisu dzieła artystycznego, gdyż stanowić może ważne wskazówki dla potencjalnych, przyszłych wykonawców kompozycji.

W rozdziale pierwszym autor krótko opisuje historię powstania saksofonu oraz jego modyfikacje na przestrzeni lat. Zawarto tu również informacje dotyczące wybranych technik gry na saksofonie, a także opisano wszechstronność zastosowania saksofonu w różnych gatunkach muzycznych.

Rozdział drugi stanowi opis Elektronicznego Instrumentu Dętego (EWI). W rozdziale tym autor przedstawił historię rozwoju Elektronicznego Instrumentu Dętego, prezentując również instrumenty różnych marek. Część informacji dotyczy także powstania systemu MIDI oraz w skrócie jego działania i programowania.

Rozdział trzeci skupia się na opisie Harmonizatora Kontrolowanego – autorskiego urządzenia Doktoranta. Odnaleźć tu można informacje dotyczące genezy oraz założeń projektu, opis konstrukcji urządzenia, szczegółowy opis instrukcji obsługi, a także możliwości jego zastosowania we współczesnych kompozycjach. Uwagę należy zwrócić na bardzo rzetelne podejście kandydata do każdego z podrozdziałów, liczne obrazy prezentujące opisywane urządzenie, czy propozycje zapisu nutowego dostosowanego do obsługi urządzenia.

Rozdział czwarty skupia się na badaniu opinii środowiska muzycznego, dotyczącego EWI oraz Harmonizatora Kontrolowanego, a także na sposobach upowszechnienia i zastosowania wymienionych urządzeń. Uzupełnieniem rozdziału są ankiety i wykresy zamieszczone w Aneksach, obrazujące wyniki prowadzonych przez Doktoranta badań.

Rozdział piąty zawiera opisy nagranych kompozycji, w których autor przedstawia informacje dotyczące powstania dzieł, a także główne problemy wykonawcze napotkane podczas pracy nad utworami, ich interpretacją czy rejestracją. Uzupełnieniem rozdziału jest wykaz urządzeń użytych podczas nagrania płytowego, a także partytury zawarte w Aneksach opisu pracy doktorskiej. Zakończenie jest podsumowaniem poruszanych wcześniej zagadnień.

Opis dzieła artystycznego charakteryzuje się przejrzystością układu formalnego i dowodzi kompetencji autora, a także jego dużej świadomości zarówno pod względem naukowym jak i artystycznym. Wiedza przekazana przez Doktoranta jest dowodem dogłębnej znajomości prezentowanej tematyki. Kandydat trafnie przedstawia aspekty wykonawcze utworów, zawartych w zaprezentowanym dziele artystycznym, a wyciągnięte wnioski

świadczą o jego dojrzałości artystycznej i naukowej. Uwagę zwraca również olbrzymia wiedza techniczna Doktoranta, dotycząca programów komputerowych, kodowania czy programowania. Moje drobne zastrzeżenia co do opisu pracy dotyczą nielicznych błędów w szyku zdania, interpunkcji, pomyłek literowych czy budowania zbyt długich zdań. Błędy te nie wpływają jednak na całokształt pracy. Docenić należy natomiast opracowanie opisu od strony edytorskiej. Przedstawione wykresy, tabelki oraz zdjęcia są bardzo przejrzyste i pomagają w ogólnym zrozumieniu przedstawionego tematu od strony technicznej.

KONKLUZJA

Rozprawę doktorską mgr. Michała Gasztycha przyjmuję bez zastrzeżeń. Jednocześnie stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca doktorska jest wartościowym przedsięwzięciem artystyczno-naukowym i wzbogaca kulturę muzyczną w Polsce, a poprzez to stanowi znaczący i twórczy wkład w rozwój sztuki muzycznej i całej dziedziny sztuki. Analiza zawarta w pracy dowodzi głębokiej wiedzy Doktoranta. Kandydat wykazał się umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i naukowej. Niniejszym stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej Pana mgr. Michała Gasztycha i dopuszczenie jej do obrony publicznej.

Włodzisław Spadymek